

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2002 РОКУ В НІМЕТЧЧИНІ: АНАЛІЗ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОГРАМ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Настільки непередбачуваними вибори не були за всю післявоєнну історію Німеччини: до останнього дня правляча й опозиційна коаліції йшли «нога в ногу». Рейтинг соціал-демократів і християнських демократів був приблизно однаковим, хоча і з невеликою перевагою на користь Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН). Приблизно рівною популярністю користувалися й їхні партнери по коаліції – „зелені” та вільні демократи.

«Червоно-зелена» коаліція перемогла «чорно-жовту», ще й через те, що «зелені» помітно випередили вільних демократів – імовірних партнерів ХДС/ХСС.

Насамперед Соціал-демократична партія показала на виборах гірший результат, ніж чотири року тому, і якби не успіх «зелених» на чолі з популярним міністром закордонних справ Йошкою Фішером, то влада в країні напевно змінилася б. Партія захисників природи і соціальної справедливості помітно додала на виборах, отримавши 8,5%.

Сумарно це й дало «червоно-зеленій» коаліції нехай і мінімальну, але усе ж таки перевагу в кількості депутатських мандатів, та дозволило сформувати новий уряд.

Зважаючи на таку запеклу боротьбу між основними „гравцями” німецької політики під час останніх виборів до парламенту, аналіз програм політичних партій-учасниць виборів становить, на наш погляд, неабияку цікавість.

Від 1998 року Соціал-демократична партія Німеччини (Sozial-Demokratische Partei Deutschlands – SPD) разом із Союзом 90/Зеленими утворює урядову коаліцію, очолювану федеральним канцлером Гергардом Шрьодером. Партію заснували 1869 року Август Бебель та Вільгельм Лібкнехт. СДПН — одна з великих німецьких народних партій. У 2002 році соціал-демократами були прем'єр-міністри у федеральних землях Бранденбург, Мекленбург-Передня Померанія, Нижня Саксонія, Північний Райн-Вестфалія, Райнлянд-Пфальц і Шлезвіг-Гольштайн [7].

Профіль партії (2002 рік): чисельність – 717 513; результат на виборах до Бундестагу 1998 р. – 40,9 %; 2002 р. – 38,5%; участь у роботі уряду – 1969-1982 рр. і від 1998 р. СДПН призначає федерального канцлера; видатні політики – Віллі Брандт (1913-1992), голова партії (1964-1987 рр.), федеральний канцлер (1969-1974 рр.); Гельмут Шмідт (83), федеральний канцлер (1974-1982 рр.) [9].

Подолати застій у реформах, оновити Німеччину — такі завдання ставили перед собою переможці на виборах до Бундестагу 1998 року СДПН і Союз 90/Зелені. Серед успіхів уряду в актуальній виборчій програмі названо податкову реформу, пенсійну реформу, збільшення інвестицій в освіту й

науку, консолідацію державних фінансів, рішення про припинення використання атомної енергії, новий закон про громадянство та розроблений коаліцією закон про міграцію.

Основними темами „Урядової програми 2002-2006” СДПН, яка традиційно виступає за економічне зростання на базі ринкової економіки і соціальне забезпечення, є економічний прогрес і політика в сфері праці. При цьому слід насамперед підтримувати інновації в економіці й техніці, наприклад, такі передові технології, як наноелектроніка, альтернативна енергетика чи біотехнологія. Пріоритетним завданням є також створення нових місць праці. Для цього планується розпочати програму „Кваліфікація і праця”. Крім цього, СДПН робить ставку на сучасну і гнучку політику щодо робочого часу, яка би не суперечила вимогам соціальної безпеки. В рамках реформи виплат безробітним і соціальної допомоги СДПН планує поєднати ці два види державної підтримки. Наступні теми програми – податкова політика, освіта, сім’я.

СДПН прагне послідовно продовжувати консолідацію бюджету, маючи на меті збалансований бюджет 2006 року. Для підтримки сімей потрібно збільшити кількість груп продовженого дня та інших закладів для догляду за дітьми. На програму „Майбутнє, освіта і догляд” планується видати у наступні чотири роки чотири мільярди євро.

Основою зовнішньої політики СДПН є людська гідність, вільна демократія і толерантність. Партія активно підтримує об’єднання Європи в усіх політичних сферах і виступає за участь Німеччини в дво- та багатосторонніх організаціях, насамперед ООН, ОБСЄ, G8 та НАТО. Військову повинність, на думку соціал-демократів, відмінати не слід [5].

Вільна демократична партія (Frei Demokratische Partei – FDP) заснована 1945 року. Вона продовжує традиції німецького лібералізму. В центрі її суспільно-політичної концепції — свобода й гідність кожного індивідуума та державно-правове мислення. Ліберали прагнуть посилити самостійну відповідальність громадян і зменшити вплив держави. На федеральному рівні ВДП була в складі уряду в соціал-ліберальних коаліціях при федеральних канцлерах Віллі Брандті та Гельмуті Шмідті (1969-1982) й у коаліції з ХДС/ХСС (1982-1998). У 2002 році ліберали співпрацювали у багатьох земельних урядах: як коаліційний партнер ХДС — у Баден-Вюртемберзі, Гессені, Гамбурзі й Саксонії-Ангальт, як коаліційний партнер соціал-демократів — у і Райнлянд-Пфальці [7], [9].

Профіль партії (2002 рік): чисельність – 65 000; результат на виборах до Бундестагу 1998 р. – 6,2 %; 2002 р. – 7,4%; участь у роботі уряду – від 1969 р. до 1998 р. — у коаліціях з СДПН або ХДС; видатні політики – Теодор Гойсс (1884-1963), перший президент Федеративної Республіки Німеччина; Ганс-Дітріх Геншер (75), міністр закордонних справ від 1974 до 1992 рр.

Основними напрямками внутрішньої політики, сформульованими у виборчій платформі ВДП, яка називається „Громадянська програма 2002” традиційно є фінансова й економічна політика. Ліберали вимагають зниження податків (максимальний податок — 35%), спрощення податкової

системи, відміни екологічного податку, дерегуляції і лібералізації ринку праці. Як зазначено в програмі, тривалість виплати допомоги при безробітті слід знову скоротити до 12 місяців, аби стимулювати працевлаштування. Потрібно також змінити закон про захист від звільнення з роботи, щоб полегшити процес прийняття на роботу. Замість існуючих у 2002 році двох видів виплат — допомоги при безробітті та соціальної допомоги — ВДП пропонувала запровадити єдину так звану „громадянську допомогу”. Крім того, ВДП вважає, що слід скоротити державний сектор і приватизувати державні частки. В сфері освіти ВДП виступає за те, щоби дітей приймали у школи в 5 років, за вивчення іноземних мов з першого класу та тестування перед вступом до школи. Вищим школам потрібно дати більше власної відповідальності, аби посилити конкуренцію між ними. У зовнішній політиці ліберали прагнуть подальшого послідовного розвитку існуючих структур та інтернаціональної відповідальності Німеччини: німецька зовнішня політика йде пліч-о-пліч із політикою безпеки й розвитком Європейського Союзу. Військову повинність слід скасувати, а бундесвер скоротити до 240 000 осіб [1].

Партія демократичного соціалізму (Partei des Demokratischen Sozialismus – PDS) утворилася на основі колишньої державної партії НДР (СЄПН) у лютому 1990 року. Своїх прихильників ПДС має переважно серед виборців у нових федеральних землях, де вона у 2002 році була представлена в усіх земельних парламентах. У Мекленбурзі-Передній Померанії та Берліні у 2002 році ПДС була коаліційним партнером СДПН.

Профіль партії (2002 рік): чисельність – 83 475; результат на виборах до Бундестагу 1998 р. – 5,1 %; 2002 р. – 4,3%; участь у роботі уряду – ПДС брала участь у роботі федерального уряду лише один раз; видатні політики – письменник Штефан Гайм (1913-2001); Грегор Гізі (54), колишній голова партії і фракції, у 2002 році — берлінський сенатор у справах економіки, праці та жінок.

Основними темами виборчої програми „Ліва сила” ПДС, яка традиційно позиціонує себе як „ліва соціалістична партія”, є ринок праці і соціальна справедливість. ПДС висловлюється за поєднання політики сприяння економіці та структурним змінам, спрямованим на зменшення безробіття. Скорочення регулярного робочого часу при повному збереженні зарплатні залишається для партії основним інструментом для забезпечення зайнятості. Соціальним службам, наприклад, у сфері догляду, слід надавати державні субсидії. ПДС виступає за запровадження законодавчо визначеної мінімальної зарплатні, яка б орієнтувалася на тарифи будівельної галузі та з кожним раундом тарифних переговорів змінювалась би у відповідності до реальних процесів в оплаті праці. Наступна мета у сфері внутрішньої політики — розширення прямих демократичних можливостей. Це — громадські ініціативи, опитування, референдуми на всіх політичних рівнях. На думку ПДС, слід надати активне виборче право громадянам від 16 років і скасувати п’ятивідсотковий бар’єр.

Щодо податкової політики партія пропонує запровадити індивідуальне оподаткування, ліквідувати подружнє оподаткування, збалансувати втрати груп із малими й середніми доходами; замінити екологічний податок „первинним податком на енергію“, надходження від якого могли б використовуватись насамперед для розвитку й фінансування громадського транспорту та програм екологічних інвестицій; запровадити податок на валютний оборот (податок Тобіна), на прибутки від біржових та інших фінансових операцій. Далі в програмі партії зазначається, що на інтернаціональні концерни та інвесторів слід покласти соціальну відповідальність. Тому ПДС виступає за запровадження соціальних стандартів у світовій торгівлі.

У сфері зовнішньої політики, згідно з текстом передвиборчої програми, ПДС вимагає ліквідації НАТО. Замість військового альянсу потрібно зміцнити позиції ООН і ОБСЄ. Партія не схвалює плани розширення НАТО та створення європейських інтервентивних груп. Наступною вимогою ПДС є скасування військової повинності. Натомість майбутній бундесвер має стати армією добровольців максимально з 100 000 солдатів [2], [6].

Заснований 1945 року Християнсько-демократичний союз (Christlich-Demokratische Union – CDU) декларує себе як народна партія центристського напрямку з наголосом на християнські цінності. Основи її економічної і соціальної політики сформулював у повоєнний час колишній міністр економіки, а пізніше — федеральний канцлер Людвіг Ергард: соціальне ринкове господарство, що супроводжується сприянням розвитку приватної власності, індивідуальної свободи та конкуренції. У Бундестазі ХДС традиційно утворює фракцію зі своєю баварською „сестрою“ ХСС (Християнсько-соціальний союз/ Christlich-Soziale Union – CSU), оскільки, маючи однакові політичні цілі, вони в жодній із федеральних земель не є конкурентами, адже ХСС існує тільки в Баварії, є в цій федеральній землі вже протягом багатьох років найпотужнішою політичною силою. У 2002 р. християнськими демократами були прем'єр-міністри в Баден-Вюртемберзі, Гессені, Саарлянді, Саксонії, Саксонії-Ангальт і Тюрінгії, а також перший бургомістр федеральної землі Гамбург. У 2002 р. уряд Баварії очолював прем'єр-міністр від ХСС [6], [9].

Профіль партії (2002 рік): чисельність – ХДС – близько 650 000, ХСС – 180 000; результат на виборах до Бундестагу 1998 р. – 35,1 % (ХДС – 28,4 %, ХСС – 6,7 %); 2002 р. – 38,5 % (ХДС – 29,5 %, ХСС – 9,0 %); участь у роботі уряду – ХДС призначала федерального канцлера у 1949-1969 рр. та 1982-1998 рр.; видатні політики – Конрад Аденауер (1876-1967), перший німецький федеральний канцлер; Гельмут Коль (72), 1973-1998 рр. – голова ХДС, 1982-1998 рр. — федеральний канцлер.

Більша частина спільної виборчої програми ХДС/ХСС, яка називається „Урядова програма 2002-2006“, присвячена економічній політиці. Основні вимоги – це зменшення державної частки, максимального податку та внесків на соціальне страхування. Екологічний податок ХДС/ХСС пропонують відмінити. Партії хочуть розширити можливості працевлаштування в

низькооплачуваному секторі, створити так звані центри зайнятості, аби покращити співпрацю між службами працевлаштування й закладами соціальної допомоги, а також об'єднати допомогу безробітним і соціальну допомогу. ХДС і ХСС прагнуть зберегти урок релігії у школах. Щоби матеріально підтримати сім'ї, пропонується замінити існуючі „допомогу на дитину” та „допомогу на виховання” на „родинну допомогу”.

У зовнішній політиці вирішальними напрямками є розвиток і поглиблення процесу європейського єднання, а також участь Німеччини у двосторонніх і багатосторонніх організаціях — ООН, ОБСЄ, G 8, НАТО. ХДС/ХСС наполягають на збереженні військової повинності, чисельності бундесверу як мінімум 300 000 осіб та можливості задіювати його всередині країни [4], [6].

Партія, що сформувалася на основі численних екологічних ініціатив, пацифістських і громадських рухів, була заснована 1980 року. До бундестагу зелені вперше пройшли в 1983 році. Від травня 1993 року, після об'єднання з однією з опозиційних груп НДР, партія називається Союз 90/Зелені (Bündnis 90/Die Grünen). З 1998 року зелені разом із СДПН утворюють червоно-зелену коаліцію на федеральному рівні. На земельному рівні у 2002 році зелені були коаліційними партнерами СДПН у Північному Райні-Вестфалії та Шлезвіг-Гольштайні [10].

Профіль партії (2002 рік): чисельність – 46 000; результат виборів до Бундестагу 1998 р. – 6,7 %; 2002 р. – 8,6 %; участь у роботі уряду – від 1998 року партія Союз 90/Зелені є коаліційним партнером СДПН; видатні політики – Йошка Фішер (54), міністр закордонних справ; Петра Келлі (1947-1992), співзасновниця; Даніель Кон-Бендіт (57), член партії Зелених, у 2002 р. – депутат Європарламенту від Зелених Франції.

„Партія екологічного модернізму“ – так зелені декларують свою позицію у виборчій програмі, яка називається „Vierjahresprogramm 2002-2006“. Це доводять і перелічені у цьому документі успіхи урядової діяльності: вихід із атомної енергетики, захист клімату, новий закон про громадянство, закон про реєстрацію партнерських відносин між гомосексуалістами, оновлений закон про охорону природи, сприяння розвитку екологічного сільського господарства, посилення захисту споживача та запровадження екологічного податку – оплати за використання енергоносіїв (струму, бензину), який майже повністю надходить у пенсійні каси.

Екологія залишається основним напрямком „зеленої політики”: у своїй партійній програмі зелені вимагають подвоєння до 2006 року частки відновних видів енергії, що має супроводжуватися посиленням експортом відповідної техніки. Субсидії для вугільної та атомної енергетики слід скоротити, розвиваючи механізми сприяння розвитку відновних видів енергії. Глобальний захист довкілля повинен стати метою Всесвітньої екологічної організації, яку запропоновано створити при ООН. Зелені проти генотехнологічно змінених харчових продуктів. В сфері соціальної політики партія вимагає фінансування із податків „базисного забезпечення”, яке б включало виплати безробітним і соціальну допомогу. На думку зелених,

потрібно посилити конкуренцію між німецькими закладами освіти. Партія вважає, що слід надати активне виборче право громадянам від 16 років.

„Справедлива глобалізація“ – ось лейтмотив зовнішньополітичної концепції зелених, яка передбачає запровадження податку на валютний оборот (податок Тобіна) та розширення доступу до ринків для країн, що розвиваються. Зелені виступають за зміцнення ООН і ОБСЄ, скорочення бундесверу до максимум 200 000 осіб, скасування військової повинності [3;6].

1. <http://www.fdp.de/portal/pdf/Buergerprogramm2002i.doc> – Programm der FDP zur Bundestagswahl 2002, 25.05.2005.
2. <http://www.pds-online.de> – Programm der Partei des Demokratischen Sozialismus „Linke Kraft“ zur Bundestagswahl 2002, 10.03.2005.
3. http://www.documentarchiv.de/brd/2002/wahlprogramm_gruene_2002.html – Wahlprogramm von Bündnis 90/Die Grünen «Vierjahresprogramm 2002 – 2006» für die Bundestagswahl 2002 vom 25. März 2002 (Das Bundestagswahlprogramm wurde auf der 19. Ordentlichen Bundesdelegiertenkonferenz von Bündnis90/Die Grünen am 5. Mai 2002 beschlossen), 25.05.2005.
4. <http://www.regierungsprogramm.cdu.de/regierungsprogramm-02-06-b.pdf> – Wahlprogramm von CDU/CSU „Leistung und Sicherheit. Zeit für Taten.Regierungsprogramm 2002/2006“ für die Bundestagswahl 2002, 25.05.2005.
5. <http://www.regierungsprogramm.spd.de/servlet/PB/menu/1076208/> – Regierungsprogramm 2002-2006 „Erneuerung und Zusammenhalt – Wir in Deutschland“ (Beschluss des SPD-Parteitages vom 2. Juni 2002), 25.05.2005.
6. Zeitschrift “Deutschland“ – Forum für Kultur, Politik und Wirtschaft. – 2002.
7. Газін В.П. Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002 роки). – К.: Либідь, 2004. – 624 с.
8. Слисаренко И. Коммуникационная стратегия политических партий Германии на парламентских выборах 2002 года // Персонал. – 2002. – № 7.
9. Рудич С. Політичні партії Німеччини сьогодні // Віче. – 2000. – № 8 (101).
10. Григорьев А. Партийный парламентаризм – немецкий вариант. – Эхо планеты.–2001.– №4.